

MULDERS

kował też (gł. w „Het missiewerk”) ponad 260 artykułów i 500 recenzji.

A. Camps, *In Memory of Monsignor Professor Doctor Alfons Johannes Maria M.*, January 31, 1893 – April 9, 1981, N.Z.M. 37(1981) 291-293; tenże, BDCM 479; LMisl 446.

Ryszard Dziura

MULIA (prawdopodobnie ruiny w El-Milii w pn.-wsch. Algierii), biskupstwo staroż. w rzym. prowincji Numidia; znanych 2 bpów z IV-V w.; obecnie bpstwo tytularne.

MULIERIS DIGNITATEM, list ap. papieża Jana Pawła II poświęcony problematyce → godności i powołania kobiety, ogłoszony 15 VIII 1988 z okazji Roku Maryjnego (AAS 80(1988) 1639-1729; przekład pol. Wwa 1988).

Dokument, składający się z wprowadzenia, 7 rozdziałów i zakończenia, ma charakter teologiczno-medytacyjny i bibl.-ekleziol.; bazując na antropologii personalistycznej i teol., tworzy podstawy dla refleksji nad formami obecności kobiety w życiu społ., polit., kulturowym i ekleziol.; w M.d. zostaje ostatecznie przezwyciężona idea poddania kobiety → mężczyźnie i zależności od niego; uzasadnienia takich relacji między nimi „muszą być interpretowane w sensie wzajemnego poddania obojga w bojaźni Chrystusowej” (24); Jan Paweł II podkreślał charakterystyczne dla chrześcijaństwa, bardziej niż dla in. religii, wydatycznie osobowej godności i szacunku dla → kobiety (III), mające podstawę w kreacjonistycznym (→ kreacjonizm III-IV), chrystol. i ekleziol. aspekcie interpretacji bytu ludzkiego; kobieta tak samo jak mężczyzna stworzona „na obraz i podobieństwo Boże” (Rdz 1,27) nie jest mu przeciwstawiana; szczególne postrzeganie kobiety ma podstawę także w boskim → macierzyństwie Maryi i Jej obecności w posłannictwie → Jezusa Chrystusa (III A 2-3; B 2-3); znajduje się ona w centrum → historii zbawienia; dokonujące się w łonie kobiety Wcielenie jest najpełniejszą formą zjednoczenia człowieka z Bogiem (→ kobieta II); w Maryi „pełnia łaski” oznacza też pełnię doskonałości tego, co jest specyficznie kobiece i możliwe wyłącznie dla kobiety, która odkrywa w Maryi podstawę i pełny obraz swojej godności oraz tzw. „geniuszu” kobiety zniekształconego przez → grzech; dążenie do przywrócenia należytego miejsca kobiety w świadomości społ. i ekleziol. nie może się dokonywać przez proces jej „maskulinizacji”, powodujący zamiast wyzwolenia zatracenie jej tożsamości, a tym samym poniżenie; osobowe „zasoby kobiecości” nie są mniejsze od „zasobów męskości”, lecz inne (→ kobieta V-VI); w M.d. wskazuje się na potrzebę afirmowania przez kobietę jej godności, spełniania siebie i realizowania powołania; kobiecości Bóg „zawierza w szczególny sposób samego człowieka” (30); godność i „moralną siłę kobiecości” afirmował Jezus Chrystus, który uczynił ją treścią Ewangelii i przedmiotem Odkupienia; kobiety uczestniczyły w misji Jezusa Chrystusa i były świadkami decydujących wydarzeń Jego życia i dzieła Odkupienia; podobnie jak mężczyźni mają one udział w Jego kapł., prorockim i król. posłannictwie.

Kobieta może spełniać się w paralelnych formach życiowego powołania, czyli w → macierzyństwie lub → dziewictwie; jej struktura biol.-fizjol.-psych. stanowi naturalną dyspozycję do macierzyństwa; tego przywileju nie odbiera dziewictwo, które może wyrażać się w różnych formach „macierzyństwa duchowego”; w każdym stanie kobieta realizuje się przez dar z siebie, obdarowując innych miłością (→ miłość Boża, → miłość V 3); w zakończeniu M.d. Jan Paweł II zachęca kobiety do okrywania specyficznego daru kobiecości otrzymanego od Stwórcy i Odkupiciela oraz do jego urzeczywistniania dla dobra Kościoła i ludzkości.

G.P. di Nicola, *Uguaglianza e differenza. La reciprocità uomo donna*, R 1988, 1993³; J. Ratzinger, E. Gössmann, *Die Zeit der Frau*, Fr 1988; *Donna. Genio e missione. Atti del convegno nazionale sulle M.d. (Roccaporena di Cascia, 1-3 giugno 1989)*, Mi 1990; I. Mroczkowski, *Chrześcijańska godność kobiety*, RTK 37(1990) z. 3, 13-24; M.A. Macciochi, *Le donne secondo Wojtyła. Ventinove chiavi di lettura della „M.d.”*, Tn 1992; C. Militello, *Donna in questione. Un*

itinerario ecclesiale di ricerca, Assisi 1992; M. Chmielewski, *Duchowość kobiety w świetle jej zadań małżeńsko-rodzinych*, w: *Małżeństwo – przymierze miłości*, RWTK 107, Lb 1995, 181-198; H. Misztal, *Geniusz kobiety. Aspekt etyczny-społeczny*, Sd 1996, Cz 2005²; *L'essere e l'agire della donna in Giovanni Paolo II*, R 1996; *Il papa scrive le donne rispondono*, Bol 1996.

Józef Wróbel

MÜLLER ADAM HEINRICH, ur. 30 VI 1779 w Berlinie, zm. 17 I 1829 w Wiedniu, teoretyk państwa, polityk.

Od 1798 studiował prawnictwo i nauki polit. w Getyndze, a od 1801 literaturę w Berlinie (poznał A.W. Schlegela i L. Tiecka); 1802 pracował jako referendarz w państw. izbie wojny i majątku skarbowego, 1803-04 był nauczycielem w majątku P.B. von Haza-Radlitza (Prusy Wsch.); 30 IV 1805 pod wpływem F.L. Stolberga przeszedł z luteranizmu na katolicyzm; nast. przeniósł się do Dreżna; 1806-09 był nauczycielem księcia saskiego Karola Bernarda z Weimaru; 1808-09 z H. Kleistem wydawał czasopismo „Phöbus” (poświęcone poezji, sztuce i literaturze); 1809 został wydany z Dreżna (za współpracę z Austrią), przeniósł się do Berlina, gdzie występował przeciwko liberalnemu kanclerzowi K.A. von Hardenbergowi; 1811 zamieszkał u arcyksięcia Maksymiliana Józefa w Wiedniu; 1813 został ces. pełnomocnikiem i majorem korpusu w Tyrolu; w czasie wojny z → Napoleonem I Bonapartem był korespondentem wojennym (wydawał „Boten von Tirol” i „Österreichischer Beobachter” – kontrolowany przez W.L. von → Metternicha); po → kongresie wiedeńskim został mianowany austr. konsulem gen. Saksonii w Lipsku; 1816-18 wydawał czasopisma „Deutscher Staatsanzeiger” oraz „Unparteiische Literatur- und Kirchen-Correspondent”; po opublikowaniu *Von der Notwendigkeit einer theologischen Grundlage der gesamten Staatswissenschaften und der Staatswirtschaft insbesondere* (L 1819, W 1898) i *Die innere Staatshaushaltung. Systematisch dargestellt auf theologischer Grundlage* (L 1820) otrzymał od Metternicha zakaz publikacji o tematyce polit.; 1819-20 uczestniczył w konferencji ministrów w Wiedniu; 1827 został odwołany z Lipska do Wiednia, gdzie pracował w państw. kancelarii.

Znaczący wpływ na ukształtowanie się poglądów M. mieli: F. von Gentz i → Klemens Maria Hofbauer; M. wiązał dziedzictwo o charakterze konserwatywnym i rel. z romantyzmem polit. (występował przeciw destrukcyjnym skutkom rewolucji franc.); pracował z Klemensem nad utworzeniem ośrodków wychowawczych, troszczących się o wykształcenie dzieci szlacheckich.

M. jest typowym przedstawicielem „szkoły romantycznej” w odniesieniu do teorii państwa i nauk społ. (wiele łączyło go z F.X.B. von Baaderem); stawał na równi państwo i społeczeństwo, rozumiejąc „państwo” jako „wiecznie poruszające się królestwo wszystkich idei”, mające swe źródło w Bogu; pod wpływem E. Burke’a zwalczał racjonalizm prawniczy i teorię absolutnej własności; w poglądach A. → Smitha (*Die Theorie der Staatshaltung und ihre Fortschritte in Deutschland und England seit Adam Smith* I-II, W 1812) dostrzegał niebezpieczeństwo „prywatyzowania wszelkich działań ludzkich” oraz rezygnację z praw rodzinnych i korporacyjnych; wg M. motorem gospodarki nie jest konkurencja, podział pracy czy cena, lecz „najwyższy stosunek ekonomicznej wzajemności w państwie”, odnoszący się do wszystkich obywateli; jego „nauka o produkcji” (*Produktivitätslehre*) prowadzi do poznania „produktów idealnych” i „kapitału duchowego”, stworzonego przez obywateli, duchownych, artystów i wynalazców; uważał, że ogólnemu interesowi państwa winna być podporządkowana indywidualna efektywność, podatki są procentami od „duchowego kapitału” państwa, a kredyt państw. jest koncentracją siły nar.; pieniądź ma charakter inherencyjny (jest niezbywalną właściwością każdego obywatela) i stanowi realną siłę gospodarki nar. (odrzucał teorię kwantytatywną); M. krytykował zwolenników mechanistycznej deflacji.

Ponadto M. uznawał, że formuła prawa nie jest absolutna (niezmienialna) i może mieć sens tylko w określonych warunkach.

kach społ.-polit.; utożsamiał przy tym funkcję sędziowską z funkcją ustawodawczą (każdy wyrok jest ustawą jako jednoznaczne postanowienie prawne); podkreślał rolę poznawczą wiedzy hist. (droga do poznania i odkrycia ideału społ.), jednak za najważniejsze źródło poznania uznał religię kat. i *Pismo Święte*.

M. był jednym z gł. przedstawicieli „romantycznej” nauki o państwie i społeczeństwie; występował przeciwko → racjonalizmowi i → indywidualizmowi; wywarł wpływ na polityków (Gentz, Metternich), ekonomistów (np. F. List, W. Roscher, B. Hildebrand), przedstawicieli starszej szkoły hist., chrześc. socjalistów oraz teoretyków nauki społ. Kościoła.

Opublikował m.in.: *Die Elemente der Staatskunst* (I-III, B 1809, Hi 2006), *Von der Idee der Schönheit. Vorlesung über dramatische Kunst* (B 1809), *Versuch einer neuen Theorie des Geldes* (L 1812; wyd. nowe *Versuch einer neuen Theorie des Geldes mit besonderer Rücksicht auf Grossbritannien*, L 1816, Je 1922), *Vorlesungen über die Beredsamkeit und ihr Verhältnis zur Poesie* (W 1812), *Vermischte Schriften über Staat, Philosophie und Kunst* (W 1812-17), *Vorlesungen über die deutsche Wissenschaft und Literatur* (Dr 1807²) i *Schriften zur Staatsphilosophie* (Mn 1923); prace M. miały charakter błyskotliwej publicystyki, odznaczającej się bogactwem idei; jego dzieła wydał m.in. R. Kohler (*Adam Heinrich M. Schriften zur Staatsphilosophie*, Mn 1923), J. Baxa (*Adam Heinrich M. Ausgewählte Abhandlungen*, Je 1921, 1931²), *Adam M. Lebenszeugnisse I-II*, Mn 1966), W. Schröder i W. Siebert (*Adam M. Kritische, ästhetische und philosophische Schriften I-II*, Neuwied 1967) oraz A.J. Klein (*Adam M. Nationalökonomische Schriften*, Lörrach 1983).

M. Döring, *Katholizismus und Romantik in der Sozialethik von Friedrich Schlegel und Adam M.*, Mb 1922; F. Reinkemeyer, *Adam M. ethische und philosophische Anschauungen im Lichte der Romantik*, Osterwieck 1926; F.J. Baxa, *Adam M. Ein Lebensbild aus dem Befreiungskrieg und aus der deutschen Restauration*, Je 1930; H. Wiedtemann, *Adam M. und sein Beitrag zur romantischen Ästhetik*, Fr 1951; W. Andreae, HSW VII 464-466; Z. Kuderowicz, *Problematyka wolności w doktrynie społecznej Adama M.*, AHFMS 7(1961) 5-51; Adam M., w: *Kritische, ästhetische und philosophische Schriften*, Neuwied 1967, II 665-672; R.F. Künzli, *Adam M. Ästhetik und Kritik*, Z 1972; B. Koehler, *Ästhetik der Politik. Adam M. und die politische Romantik*, St 1980; Adam M. 1779-1829, B 1988; A. Grözinger, BBKL VI 233-234 (bibliogr.); E. Achermann, *Worte und Werte. Geld und Sprache bei Gottfried Wilhelm Leibniz, Johann Georg Hermann und Adam M.*, Tb 1997; S. Dethlefs, NDB XVIII 338-341.

Paweł Janowski, Stanisław Józef Koza

MÜLLER ALFRED CSSR, ur. 9 II 1888 w Drohowsku k. Struja, zm. 21 IX 1962 w Characie (Argentyna), misjonarz.

W 1906 wstąpił do seminarium duch. w Krakowie; po odbyciu studiów filoz.-teol. 1911 przyjął święcenia kapł., nast. był wik. w Niegowici, a od 1913 – w Niepołomicach (1914 jako administrator); 1915 wstąpił do zakonu; 1918-23 pełnił urząd dyrektora niższego seminarium redemptorystów w Tuchowie, a od 1921 w Podgórzu (obecnie Toruń); 1923-26 studiował prawo kan. w seminarium San Apollinare w Rzymie, gdzie uzyskał tytuł doktora; 1926-29 pracował na misjach w prefekturze apost. Matadi; 1930-36 był misjonarzem lud. w Krakowie i Warszawie; na polecenie prymasa A. Hlonda 1935 zorganizował misję objazdową w 8 ośrodkach polonijnych w Szwecji, a 1936 we Francji; 1936 podjął prace mis. w Brazylii w stanie Rio Grande do Sul; 1937 przeniósł się do Argentyny i 1938 został prob. w Characie; nast. pracował w Villa Angela (1940-53), gdzie rozpoczął wydawanie tygodnika „Vida cristiana”; 1953 objął placówkę Resistencii, organizował tam m.in. Akcję Kat., Apostolstwo Modlitwy, Bractwo Nauki Chrześc., kuchnię dla ubogich, głosił misję lud. i rekolekcje.

Korespondencja M. była publikowana w „Chorałwi Maryi”: *Listy ojca Alfreda M., redemptorysty, misjonarza w Kongo Belgijskim*, 22(1926) – 26(1930), *Na ziemi skandynawskiej*, 31(1935), 32(1936) i *Wśród rodaków we Francji*, 33(1937).

Akta personalne o. Alfreda M., ArKr; M. Pirożyński, *O. Alfred M., redemptorysta (1888-1962)*, HD 33(1964) 12-15; J. Wojnowski, PolKan II 49-50 (bibliogr.);

I. Iacobellis, *Los redentoristas polacos en el Noroeste Argentino*, BA 1984, 51-84; E. Szopiński, *Misja polskich redemptorystów w Argentynie*, R 2001, 8-42, 151-155.

Marian Brudzisz

MÜLLER EDUARD ks., ur. 15 XI 1818 w Kwielicach, zm. 6 I 1895 w Nysie, polityk i wydawca.

W 1839-43 studiował teologię na UW, po czym przyjął święcenia kapł. we Wrocławiu i rozpoczął posługę duszpast. we Lwówku Śląskim; 1844-52 był prefektem gimnazjum w Zaganiu, nast. w Berlinie; równocześnie pełnił funkcję wikariusza mis. na terenie Berlina i Brandenburgii; przez 40 lat prowadził działalność mis., zakładał parafie i stowarzyszenia, wykupywał parcele, organizował budowę kaplic, szkół oraz ochronek; dzięki niemu powstały ośrodki kat. (Diasporagemeinde) w Schwedt n. Odrą oraz Dębnie; pełnił też funkcję pierwszego prezesa Kat. Związku Czeladników (A. → Kolping III) w Berlinie, ponadto utworzył wiele organizacji społ., m.in. Stow. Mistrzów (Meisterverein), Stow. Uczniów (Lehrlingsverein) oraz studenckie kongregacje mariańskie, które skupił wokół zał. w Berlinie Domu Związkowego z progimnazjum; 1865 został radcą duchownym, a 1888 gen. prezesem stowarzyszeń kat. w Niemczech.

M. odegrał ważną rolę w życiu społeczno-kulturalnym i polit. Niemiec; współinicjował Deutsche Zentrumspartei (1871-91 jej deputowany do Reichstagu); był współzał. dzienników kat. → „Germania” i „Märkische Volk-Zeitung”; wydawał również „Märkisches Kirchenblatt” (1853-90) i *Berliner Bonifacius Kalender* (1863-91); z polecenia kard. G. von Koppa zrezygnował z mandatu poselskiego i wrócił na Śląsk. W 90. latach XX w. zainicjowano starania o rozpoczęcie jego procesu beatyfikacyjnego.

E. Thrasolt, *Eduard M., der Berliner Missionsvikar. Ein Beitrag zur geschichte des Katholizismus in Berlin, der Mark Brandenburg und Pommern*, B 1953; A. Bok, EZG z. 31, 13-14; R. Kaczmarek, *Słownik biograficzny Ziemi Pszczyńskiej*, Pszczyzna 1995, 194; M. Pater, SBKDS 287-288; H. Neubach, NDB XVIII 357; M. Pater, *Duchowieństwo katolickie wobec spraw polskich na Górnym Śląsku (1891-1914)*, Ka 2004, 19; M.R. Górniak, *Gmina Grębocice. Informator historyczno-geograficzny*, Grębocice 2005, 63-64.

Stanisław Gręś

MÜLLER FRIEDRICH MAX, ur. 6 XII 1823 w Dessau, zm. 28 X 1900 w Oksfordzie, religioznawca, indolog, sanskrytolog, orientalista, filolog.

W 1841-43 studiował w Lipsku filologię klasyczną, lingwistykę i filozofię (u Ch.H. Weissego, M.W. Dröbisch a R.H. Lotzego) oraz sanskryt u H. Brockhauza, uzyskując tytuł doktora; 1844 kontynuował studia z lingwistyki porównawczej w Berlinie u F. Boppa i z filozofii religii u F.W.J. Schellinga, a 1845 z sanskrytu i religioznawstwa u E. Burnoufa z Collège de France; 1846-48 przebywał w Londynie, a nast. przeniósł się do Oksfordu, gdzie 1850 został zastępcą prof. neofilologii, a 1854 – prof. zwyczajnym i kierownikiem katedry fundacji Taylora; 1851 wybrano go członkiem Christ Church College i nadano mu tytuł magistra nauk human.; 1855 otrzymał obywatelstwo bryt., 1856 został kuratorem Bodleian Library w Oksfordzie, a 1858 – dożywotnim członkiem All Souls College; 1860 ubiegał się (bezskutecznie) o Katedrę Sanskrytu, zaś 1868-75 kierował utworzoną dla niego Katedrą Filologii Porównawczej; 1896 mianowano go członkiem Tajnej Rady Król.; był twórcą mit. szkoły naturalistyczno-filologicznej; należał m.in. do Preussische Akademie der Wissenschaften, Bayerische Akademie der Wissenschaften, Académie des Inscriptions et Belles Lettres w Paryżu, Académie Française i Royal Institution in London.

Na badania M. nad językami, mitami i religiami wpływ mieli przedstawiciele romantyzmu i idealizmu niem., m.in. G.E. Lessing, F. Schiller, J.W. Goethe, I. Kant, J.G. Herder, J.G. Fichte, G.W.F. Hegel, Schelling, F. Schleiermacher, A. Schopenhauer oraz Bopp.

Publikacją M. o charakterze językoznawczym są: *The Languages of the Seat of War in the East. With a Survey of*